

אין להפחית מס רווח הון תיאורטי בעת איזון מניות חברה בין בני זוג עקב הליך גירושין

מעריך השווי **רועי פולניצר** מסביר מדוע אין לנכות מס רווח הון תיאורטי במסגרת איזון משאבים כלכליים בין בני זוג

העיוות הכפול: פגיעה גם בבת הזוג וגם בקופת המדינה

הפסיקה בישראל מכירה בקושי הנובע מהפחתת מס רעיוני, ואף מצביעה על עיוות כפול:

1. פגיעה בבת הזוג- מקבלת סכום מופחת בגין מס שלא שולם
 2. פגיעה בקופת המדינה- המס כלל לא נגבה בפועל
- כלומר, נוצר מצב שבו סכום המס "נלקח" מהאישה אך אינו מועבר לרשויות המס, אלא נותר בידי בן הזוג. זהו מצב אבסורדי מבחינה כלכלית ומשפטית כאחד.

העדר אירוע מס בגירושין

הטעם הראשון והבסיסי ביותר נגד ניכוי מס רעיוני הוא כי בגירושין אין אירוע מס. דיני המס קובעים כי מס רווח הון מוטל בעת מימוש – כלומר בעת מכירה בפועל של הנכס.

איזון משאבים בין בני זוג אינו מהווה מכירה, אלא חלוקה פנימית של זכויות.

עשור האחרון ניתן להבחין בתופעה הולכת ומתרחבת בקרב רואי חשבון, כלכלנים ואף מעריכי שווי, הממונים כמומחים מטעם בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הרבניים: במסגרת חוות דעתם, הם מפחיתים מס רווח הון תיאורטי משווי מניות של חברות (בין אם מניות רגילות ובין אם מועדפות) לצורך איזון משאבים בין בני זוג בהליכי גירושין. גישה זו, של הערכת שווי "נטו", חותרת תחת עקרונות יסוד כלכליים, משפטיים ואקטואריים, ועלולה להוביל לעיוותים מהותיים בתוצאות האיזון.

לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA) (להלן: "הלשכה"), אשר אני מייסדה ומכהן כמנכ"לה, מחזיקה בעמדה מקצועית ברורה: לצורך איזון משאבים בין בני זוג, יש להעריך שווי מניות במונחי ברוטו – קרי, לפני ניכוי מס רווח הון תיאורטי.

שווי הוגן – נקודת המוצא הכלכלית

נקודת המוצא לדיון היא מושג "השווי ההוגן" (Fair Value) אשר מקורו בעולם החשבונאות והערכת השווי. שווי הוגן משקף את המחיר שבו נכס היה נמכר בעסקה בין קונה מרצון למוכר מרצון, כאשר שני הצדדים פועלים באופן רציונלי וללא לחץ, ובידיהם מידע מלא.

בהקשר זה, ברור כי שווי השוק של נכס – בין אם מדובר בדירה ובין אם במניות – מצוטט תמיד במונחי ברוטו. איש אינו מפחית ממחיר דירה למכירה מס שבח עתידי שעשוי לחול על המוכר, בדיוק כפי שאין להפחית מס רווח הון עתידי משווי מניות בעת הערכתן.

לפיכך, עצם הפחתת מס רעיוני בעת הערכת שווי מניות חורגת מההגדרה הבסיסית של שווי הוגן, ומביאה לסטייה מהשווי הכלכלי האמיתי של הנכס.

העיוות הכלכלי בגישת הנטו

הפחתת מס רווח הון תיאורטי יוצרת עיוות כלכלי מובהק. כאשר בת הזוג מקבלת את חלקה בשווי מניות לפי ערך נטו, בעוד בן הזוג נותר עם המניות עצמן, נוצר מצב שבו:

- בת הזוג מקבלת סכום מופחת
 - בן הזוג שומר לעצמו נכס בשווי מלא (ברוטו)
- במילים אחרות, הזכויות שנתרו בידי בן הזוג שוות יותר מהזכויות שקיבלה בת הזוג. מדובר בהפרה של עקרון השוויון העומד בבסיס איזון המשאבים.

יתרה מכך, אין כל ודאות כי בן הזוג אכן ימכור את המניות בעתיד. ייתכן כי:

- המניות יוחזקו לאורך שנים רבות
 - לא יתרחש כלל אירוע מס
 - המס "התיאורטי" לעולם לא ישולם
- במצב כזה, בן הזוג נהנה פעמיים: גם שילם לבת הזוג לפי שווי נטו, וגם לא שילם צ'ק לרשות המיסים ובכך הותיר אצלו את הכסף שניכה האקטואר בגין תשלום המס הרעיוני. מדובר בהתעשרות בלתי מוצדקת.

שווי מקצועית אינה יכולה להתבסס על תרחישים בלתי ודאיים.

עמדת הלשכה – איזון במונחי ברוטו

לאור כל האמור, הלשכה גורסת כי תפקידו של האקטואר הוא להבטיח איזון משאבים הוגן, מדויק ונטול עיוותים.

בהתאם לכך:

- יש להעריך שווי מניות לפי שווי שוק במועד הקרע
- יש להימנע מניכוי מס רווח הון תיאורטי
- יש להציג את השווי במונחי ברוטו בלבד
- גישה זו מבטיחה כי:
- בת הזוג תקבל את חלקה המלא והאמיתי
- בן הזוג לא ייהנה מהטבת מס שלא שולמה
- קופת המדינה לא תיפגע

עיגון משפטי – חוק יחסי ממון

סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973, קובע כי בן הזוג זכאי למחצית שווי הנכסים במועד הקרע. הפרשנות הנכונה של סעיף זה היא כי מדובר בשווי כלכלי אמיתי – קרי, שווי ברוטו. מאחר שלא נוצרה חבות מס במועד הקרע, אין הצדקה להפחיתה.

סיכום

הפחתת מס רווח הון תיאורטי במסגרת איזון משאבים אינה עומדת באף אחד מהקריטריונים המקצועיים:

- אינה תואמת את עקרונות השווי ההוגן
 - אינה מתיישבת עם דיני המס
 - יוצרת עיוות כלכלי
 - מבוססת על הנחות ספקולטיביות
 - מתעלמת מאופיו האישי של המס
- לפיכך, המסקנה המתבקשת היא ברורה: איזון משאבים בין בני זוג צריך להתבצע במונחי ברוטו בלבד, ללא ניכוי מס רעיוני. גישה זו אינה רק נכונה מקצועית – היא גם ההוגנת, המדויקת והצודקת ביותר.

פרטי כותב המאמר

מחזיק בתואר M.B.A (בהצטיינות) במנהל עסקים ותואר B.A (בהצטיינות) שניהם מאוניברסיטת בן גוריון ועם התמחות בהערכות שווי ואקטואריה, הסמכת אקטואר בישראל מספר 1002 וחבר באגודה הבין-לאומית לאקטוארים מספר 97683.

בעל ניסיון אינטנסיבי של עשור וחצי שנים בתחום הערכות השווי והיעוץ הכלכלי, הכולל ביצוע, פיקוח וניהול של אלפי הערכות שווי ועבודות יעוץ כלכליות לחברות ציבוריות ופרטיות רבות בארץ ובח"ל.

לשעבר מרצה בנגזרות וניהול סיכונים, בתחום ניתוח דוחות כספיים והערכות שווי, במכללה האקדמית אשקלון, במכללה האקדמית אחוה, באוניברסיטת אריאל ובמוסדות אקדמיים שונים, ראש תחום הערכות שווי ותאגידים במשרד רואי חשבון רווה-רביד, ראש תחום הערכות שווי מימון כמותי בחברת ענן יעוץ אקטוארי, פיננסי ועסקי בע"מ של המלומד ה"ה ד"ר בעז ים ומודליסט פיננסי בועדת השקעות באוניברסיטת בן גוריון.

העדר מימוש במועד הקרע

גם מבחינה עובדתית, במועד הקרע לא מתבצעת כל מכירה של המניות. יתרה מכך, גם בתקופה שבין מועד הקרע לבין עריכת חוות הדעת האקטוארית:

- המניות נותרות בידי אותו בעלים
 - החברה ממשיכה לפעול כעסק חי
 - לא מתקיים אירוע מימוש
- לפיכך, הפחתת מס מבוססת על תרחיש היפותטי בלבד, שאינו משקף את המציאות הכלכלית.

מס הוא אישי – לא ניתן להכלילו בשווי

טעם נוסף וחשוב הוא כי מס רווח הון הוא מס אישי, התלוי בנסיבותיו של הנישום.

- ייתכן שלבעל המניות יש פטור ממס מטעמי בריאות
 - ייתכן שקיימים הפסדים צבורים המקזזים את החבות
 - ייתכן שהמיסוי בפועל יהיה נמוך או אפסי
- כאשר מפחיתים "מס ממוצע" או "שיעור מס סטנדרטי", מתעלמים מהמאפיינים האישיים של הנישום. בכך נוצרת הערכה שאינה מדויקת ואינה מבוססת.

אי-ודאות כלכלית מהותית

הפחתת מס רעיוני מתעלמת מאי-ודאות מהותית באשר לעתיד:

- שווי החברה עשוי לרדת
 - החברה עלולה להיסגר או לפשוט רגל
 - תנאי השוק עשויים להשתנות
 - שיעורי המס עשויים להשתנות
- כלומר, עצם ההנחה כי בעתיד יתקיים רווח הון חייב במס היא ספקולטיבית. לשון אחר, הערכת